

Становище

за дисертационния труд **„Фактори формиращи нагласите за имунизирание и ваксиниране сред родители на деца до 7-годишна възраст“**

на д-р **Станислава Емилова Хаджиева**

за придобиване на научна и образователната степен **„Доктор“**

по научна специалност **„Хигиена“** (съгласно Заповед, № Р-109-88/01.02.2019 г. на зам. Ректора на МУ „Проф. д-р П. Стоянов“ Варна)

област на висше образование **7. Здравеопазване и спорт**

професионално направление **7.1. Медицина**

Изготвил становището: Доц. д-р Кера Петрова Гроздева, дм

Кратки данни за кариерното развитие на докторанта

Д-р Станислава Емилова Хаджиева е родена на 01.02.1979г в гр. Девин. Завършва „Медицина“ в Медицински Университет-Варна през 2002год. В периода 2003г. - 2007г. специализира Детски болести в Катедрата по детски болести и медицинска генетика на МУ- Варна. Придобива специалност по Детски болести през 2009г. От октомври 2009 г. до септември 2014г. последователно работи като лекар в Амбулатория за Първична Медицинска Помощ и Индивидуална Практика (АПМПИП) в гр. Девин и като общопрактикуващ лекар в АПМПИП в гр. Варна. През октомври 2014г. след проведен конкурс е назначена като асистент в Катедрата по Хигиена и епидемиология на МУ-Варна, където работи и до настоящия момент.

На 26. 06. 2016 е зачислена като докторант (със заповед на Зам. ректора проф. д-р Албена Керековска, дм, № Р-109-238/29.06.2016г) на самостоятелна подготовка за придобиване на образователна и научна степен **„Доктор“** на тема: **„Фактори формиращи нагласите за имунизирание и ваксиниране сред родители на деца до 7-годишна възраст“** в област на висшето образование **7. „Здравеопазване и спорт“**, професионално направление **7.1. „Медицина“**, научна специалност **„Хигиена“** (вкл. трудова, комунална, училищна, радиационна и др.) в Катедра **„Хигиена и**

епидемиология“, Факултет по обществено здравеопазване на Медицински университет - Варна.

Структура на дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа 134 стандартни печатни страници. Правилно е структуриран, с удачни пропорции между обзор и останалите части – цели и задачи, материал и методи, резултати и изводи. Той съдържа 56 графики, 9 таблици и 2 приложения. Използвани са 183 литературни източника, от които 56 на кирилица и 127 на латиница.

Авторефератът съдържа 69 страници, онагледен с 13 графики и 1 таблица и отговаря на изискванията на закона за развитие на академичните кадри.

Публикациите на автора свързани с дисертацията са четири.

Значимост на темата

Дисертационният труд разглежда много важен и актуален въпрос за факторите, които влияят на родителите за имунизирание на децата им.

През последните години съмненията на родителите в ползата и необходимостта от имунизирание нарастват, повлияни от съществуването на антиваксинални течения в Европа и по света. Ставаме свидетели на нарастващо родителско недоверие към имунизационната политика на страната ни, което се демонстрира в социалните мрежи и медийното пространство. Това би могло да се отрази негативно на имунопрофилактиката в страната и да се покачи риска от избухване на епидемии от ваксинопредотвратими заболявания.

Познаването на факторите, които предизвикват този феномен на „родителско колебание към ваксините“ ще помогне за изработване на правилни стратегии в полза на имунопрофилактиката.

Въведението насочва към проблема и необходимостта от подобно проучване.

Литературният обзор обхваща 27 страници. Събрани, проучени и анализирани са много литературни източници български и чуждестранни. Обзорът е насочен по проблема. Разглежда се имунизационното покритие на децата в България по отношение на задължителните имунизации и реимунизации включени в имунизационния календар

на Р. България. Става ясно, че имунизационният обхват на децата в кърмаческа възраст за различните ваксини варира от 90.4 % до 95.8 %, което отговаря на препоръките на СЗО за постигане на колективен имунитет. По отношение на реимунизациите обаче има тенденция за намаляване. Имунизационното покритие при децата на 1.6 години срещу дифтерия, тетанус, коклюш, полиомиелит и хемофилус инфлуенца е 65.1%, а в предучилишна възраст пада на 49.4 %. Това поражда притеснения относно запазването на общественото здраве. Разгледан е “Vaccine hesitancy” феномен т.е. колебание на родителите за ваксиниране на децата им и връзката с детерминанти като образование, възраст, етнос и други социално-демографски и икономически характеристики; влиянието на Интернет при вземане на решение. Някои публикации са много подробно разгледани. Изтъкват се някои отрицателни и опасни тенденции в имунопрофилактиката.

В заключението на литературния обзор се посочва, че родителските нагласи се променят във времето и се налага те да бъдат проследявани и анализирани, с което се обосновава необходимостта от настоящото проучване.

Целта е ясно формулирана.

Поставени са 6 задачи.

В постановката на проучването и методите е видно, че е проведена анкета на 1195 родители на деца до 7 годишна възраст от 4 града в България. Извадката е представителна за райони с различна социално-демографска и етническа характеристика. Използвани са документален метод, анкетен метод, дълбочинно интервю, психологичен анализ и съвременни статистически методи за обработка на данните.

Резултатите обхващат 58 страници.

Социално-демографският профил на участващите в проучването е представен на 7 страници и е онагледен с 10 фигури и 1 таблица.

Много подробно са проучени и анализирани източниците на информация за ваксините от една страна и образование, възраст, етнос, населено място и друг фактори. Представени най-честите мотиви за отказ или колебание за ваксиниране сред родителите. Добре са проучени страничните реакции след ваксиниране и страховете на родителите от тях и е потърсена зависимост от социално-демографските фактори.

Страхът от странични реакции се явява най-честата причина за отказ или колебание от ваксиниране.

Проучено е имунизационното покритие със задължителни и препоръчителни ваксини и връзката с редица социално-демографски фактори. Установява се добро имунизационно покритие със задължителни ваксини (88.9%), но малък процент родители поставят препоръчителни ваксини на децата си.

Важно място е отделено на мнението на родителите относно задължителността на ваксините. Подчертава се, че много родители (20,9 %) не биха имунизирали децата си, ако това не е задължително. Преобладава мнението за задължителност на ваксините в Имунизационния календар.

Интервюто с ОПЛ разкрива някои трудности при изпълнението на имунизационния календар, които са вследствие на родителските страхове от ваксините. Необходимостта от по-дълго убеждаване на родителите, което е трудоемко и изисква време; отказът на лекарите да записват в практиката си деца, за които родителите са изяви́ли намерения да не имунизират детето си; желанието на родителите да се поставят разделно ваксините; отлагането на ваксинация и др. са само някои от посочените трудности на ОПЛ, които подчертават проблематиката в работата с анти-ваксинално настроени родители.

Проучването на Интернет информацията показва, че в 62.7% от разгледаните сайтове съдържат негативна информация, изтъкват вредите от ваксините, което води до разколебаване на родителите.

Предложен е модел за практическо ръководство за родители. Особено ценно в него е това, че се представят най-често задавани здравни въпроси, на които трябва да се отговори. Този модел би могло да отиде към препоръките.

Добро впечатление прави, че всяка глава от резултатите завършва с изводи.

Дискусията обхваща 10 страници. В нея се анализират получените резултати, сравняват се с други автори, разкриват се връзки и зависимости, обединяват се някои от фактите.

Изводите точно отразяват получените резултати.

Приносите на дисертационния труд са 12, които са с теоретико-познавателен характер, оригинален и приложен характер .

Заклучение: Събран е голям обем материал от проведено анкетно проучване на 1195 родители на деца до 7-годишна възраст, дълбочинно интервю сред ОПЛ и проучване на интернет сайтове.

Данните са обработени прецизно, много старателно са анализирани. Статистическата обработка е на високо ниво. Онагледяването с таблици и фигури е много добро. Поставените задачи са изпълнени. Очертават се приносите на дисертационния труд. Голямо внимание е отделено на проблема с ваксинациите (имунизациите) сред децата на ромите.

След запознаване с представения дисертационен труд на д-р Станислава Емилова Хаджиева приемам, че той отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав и Правилника за неговото приложение. Оценявам научния труд положително и предлагам на Уважаемото научно жури да се присъди на д-р Станислава Емилова Хаджиева научна и образователна степен „Доктор“ по научна специалност „Хигиена“.

8.05.2019 г.

Гр. Варна

Изготвил:

доц. д-р К. Петрова, дм